

**КОНЦЕПЦІЯ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ УКРАЇНИ
В ТОВАРИСТВІ СПРИЯННЯ ОБОРОНІ УКРАЇНИ**

Вступ

Глобалізація, або ті процеси в світовій економіці, які відповідають цьому терміну, надала сучасному світу небачену динаміку, різко загострила конкуренцію між країнами, стаючи для національних держав суворою та немилосердною перевіркою їх здатності адаптуватися до лавиноподібних змін. Процес зростання економіки основних провідників глобалізації поєднується з прискореним падінням тих, які першими піднесли свою національну ідентичність. Тут криються небезпечні загрози та виклики світовій стабільності. Адже саме країни, які випали з процесу глобалізації, можуть стати і стають ареною міжетнічних колізій, притулком наркобізнесу та організованої злочинності, і що особливо актуально на сьогодні, – міжнародного тероризму. Ці процеси характерні і для України. Звідси виходить, що глобалізація – не ікона і не гасло, а жорстка реальність, яку так чи інакше доводиться визнавати всім.

Як відомо, в 90-і роки минулого сторіччя внаслідок загострення кризових явищ у всіх царинах суспільного життя сталося різке падіння рівня духовно-моральних цінностей та патріотичного виховання громадян України. З початком перебудовних процесів в нашому суспільстві духовно-моральне та патріотичне виховання (як, зрештою, і виховання взагалі) втратили колишню актуальність, а діяльність, яка продовжувала здійснюватися в цьому напрямку, зазнавала безмірної та деструктивної критики. Це значною мірою сприяло дискредитації не лише тодішньої системи духовно-морального і патріотичного виховання, набутого чималого досвіду в його організації та проведенні, але й самої ідеї формування та розвитку духовно-моральної особистості громадянина і патріота, суб'єкта громадянського суспільства. Внаслідок цього проблема патріотичного й військово-патріотичного виховання в українському суспільстві значно загострилася.

Процеси трансформації та реформування суспільних відносин торкнулися усіх сфер соціального буття й не залишили осторонь систему військово-патріотичного виховання української молоді, пошуку й дослідження сучасних підходів до організації і проведення військово-патріотичного виховання у загальному процесі навчання та виховання. Це зумовлено тим, що система військово-патріотичного виховання безпосередньо пов'язана з освітою, обороноздатністю держави, культурним та духовним розвитком суспільства. Віддзеркалюючи соціальний, економічний, оборонний, культурний і духовний потенціал української держави, військово-патріотичне виховання особистості виступає як особлива, історично обумовлена форма соціальної практики, яка містить ідеологічні, навчально-методичні, програмно-нормативні, теологічні та організаційно-педагогічні складові, покликані задовольнити потребу суспільства у військово-патріотичному вихованні молодого покоління на національних традиціях як складової духовності української нації.

За даними соціологічних досліджень після розпаду СРСР, за роки так званих „реформ“ ставлення до неминучих за своїм значенням загальнонаціональних та патріотичних цінностей в українському суспільстві різко змінилося в гірший бік – до прагматизму, індивідуумоцентризму та кон'юнктури з яскраво виявленими проявами егоїстичного, антисоціального та антигуманного характеру. Формування протягом пострадянського періоду в досить збитковому, деформованому вигляді прозахідних, антитрадиційних цінностей змінилося їхньою глибокою кризою, яка вкрай негативно віддзеркалилася на змінах поглядів та орієнтирів багатьох українських громадян. Серед них сьогодні домінують цінності матеріально-споживацькі, індивідуально-прагматичні і навіть асоціально-маргинальні, які, власне, являють собою вже антицінності. Ядро загальнонаціональної, особливо патріотичної свідомості було зруйновано. Відповідно, не доводиться дивуватися відсутності патріотизму у значній кількості українських громадян за весь період незалежності. Початок 2014 року та вторгнення російських військ на

територію нашої держави викликало певний прилив патріотичних сил до морального стану населення України.

На думку низки теоретиків, стратегія розвитку суспільства та держави, яка відповідає національним інтересам України, може бути вироблена лише на підґрунті національної ідеї, що є першоосновою усіх перетворень. Національно орієнтована українська ідеологія містить в собі традиційні та історичні елементи вітчизняної культури, способу життя, національних звичаїв, державні засади, прихильність до соціальної справедливості, соборність, згуртованість і колективізм, патріотизм, жертвовність, лідерство як каталізатор національної самосвідомості та консолідації суспільства. Для нової ідеології суттєво, щоб нація відчула оптимізм та перспективу свого розвитку. Саме ця риса, властива, до речі, американському суспільству, відсутня в сучасній Україні, де в покращення становища в країні віряють лише декотрі громадяни.

Отже, відродження національної самосвідомості населення України, реалізація створеного багатьма поколіннями духовно-морального та патріотичного потенціалу нашого суспільства є домінуючою тенденцією її сучасного розвитку і за всіма параметрами прагне до можливо повнішого відродження історичної послідовності, перерваної в 20-му сторіччі низкою руйнівних військових зіткнень та нищівних соціальних катаклізмів.

За сучасних умов – поглиблення та розповсюдження глобалізаційного процесу – зростає значення правильного розуміння політичних цілей держав та військово-політичних союзів у військовій галузі. Подолання між ними військового протистояння, зміцнення заходів довіри у військовій галузі та розширення заходів міжнародного співробітництва сприяють значному зниженню загрози розв'язання збройних конфліктів та воєн різного масштабу. На тлі активного переоблаштування світу постало безліч нових проблем, з якими реально зіштовхується наша країна. Ці загрози менш передбачувані, ніж попередні, і рівень їхньої загрози до кінця не усвідомлений. Тож дедалі ясніше виявляється тенденція до розширення у світі конфліктного простору і, що край загрозово, його розповсюдження на зону життєво важливих інтересів України. У зв'язку з цим слід зазначити, що становлення нової світобудови супроводжується прагненням певних „божків“ Російської Федерації до привласнення собі світового лідерства. При цьому зневажаються цінності, інтереси, права і свободи різних народів і держав, насамперед України та й, власне, Росії. В такій ситуації перед українським суспільством та державою актуалізується проблема забезпечення національної безпеки і, відповідно, подальшого економічного, соціально-політичного і духовного розвитку як історично самобутньої та унікальної цивілізації.

Україна є однією з найрозвинутіших, найчарівніших країн світу з багатовіковою історією і багатими культурними традиціями. Соціально-політичні й економічні зміни, які відбуваються в сучасній Україні, закладають підґрунтя для майбутнього розвитку країни. При цьому важливо активніше використовувати нові можливості і перспективи розвитку, ґрунтовані на змінених ціннісних установах та орієнтирах, сприйнятих не лише вищими органами центральної влади, але й суб'єктами регіонів, громадськими, науковими й іншими організаціями та об'єднаннями.

Стратегія військово-патріотичного виховання молоді України

Створення нової системи військово-патріотичного виховання молоді України передбачає визначення тривалих стратегічних завдань та пріоритетів у здійсненні політики національної безпеки, розробку концептуальних та програмно-цільових документів, які б містили систему національних інтересів, можливостей їх досягнення, обґрунтування ключових напрямків діяльності в цій галузі.

В сучасному українському суспільстві поступово зріє розуміння того, що безпека – це не лише захищеність країни від воєнної загрози, не лише охорона державних кордонів та підтримка необхідного рівня обороноздатності, не лише боротьба з тероризмом. Безпека України в її широкому розумінні охоплює і стан суспільної свідомості, духовної атмосфери, громадської психології, ідеології, моралі. Будучи підґрунтям соціального добробуту всього суспільства та окремих його громад, ці духовні основи, у свою чергу, самі залежать від рівня захищеності і гарантування соціальних інтересів та прав громадян, від реальних умов життя і розвитку людського потенціалу.

Стратегія національної безпеки України сьогодні є нагальною потребою на шляху виокремлення цієї галузі в одну із головних проблем розвитку українського суспільства. В ній мають бути сформульовані інтереси особистості, суспільства і держави, визначені головні загрози цим інтересам в різноманітних галузях життєдіяльності, наведені найважливіші напрямки запобігання і нейтралізації загроз.

У Стратегії має бути зазначено, що національні інтереси України мають довгостроковий характер і визначають основні цілі на її історичному шляху, формують стратегічні та поточні завдання внутрішньої та зовнішньої політики держави.

В умовах існуючого становища першочергові завдання України як держави в галузі забезпечення її безпеки полягають у природньому збереженні своїх історичних кордонів та захисту національних інтересів, забезпеченні надійного захисту свого духовного, інформаційного, освітнього, культурного і військово-стратегічного простору. Національна безпека України в XXI-му сторіччі має найтісніше сполучатися з безпекою глобальною та регіональною. При цьому з точки зору національних інтересів воєнна безпека дедалі рідше розглядається в чистому вигляді: вона непорушно пов'язана і невіддільна від усіх інших аспектів національної безпеки – духовного, економічного, фінансового, соціального, політичного, інформаційного, екологічного та інших. Національні інтереси України віддзеркалюють найвищі пріоритети держави і всього суспільства, усвідомлені і виражені у вигляді цільових установок. До них можемо віднести: державний суверенітет, територіальну цілісність, соціально-політичну стабільність суспільства, конституційний лад, стратегічну стабільність в системі світового співтовариства, вільний доступ до життєво важливих економічних та стратегічних зон і комунікацій тощо.

Україна має виходити з того, що її політика, в тому разі й військова, визначається її власними національними інтересами та цінностями, які мають рішуче відстоюватися, особливо під час воєнних загроз. З правильного розуміння всього спектру національних інтересів України як незалежної держави – глобальних, регіональних та субрегіональних виходить, що їх захист є і умовою, і засобом забезпечення національної безпеки нашої держави, збереження її цілісності, незалежності, стабільності та здатності до ефективного функціонування й стійкого розвитку. Це і є головним сенсом, суттю національної безпеки будь-якої держави, будь-якого суспільства.

Це вкрай важливо сьогодні, коли у зв'язку з продовженням соціально-економічних, культурно-освітніх, духовних та етнічних розшарувань у нашому суспільстві, зокрема серед молоді, вторгненням російських бандитських формувань та безпосередньо підрозділів Збройних сил Російської Федерації на територію України в її інформаційний простір вкинуто безліч уявлень про конституційний та військовий обов'язок, про військову політику нашої держави, Збройні сили України, військову службу та ін., навколо яких зіткнулися найрізноманітніші групові, корпоративні, особисті та інші інтереси.

Зміни у військовій справі висувають нові, більш значні вимоги до інтелектуальних, професійних та психологічних якостей воїнів. Найважливішу роль у їх формуванні має відіграти цілеспрямована система виховання, яка містить в собі виховання готовності молоді до захисту Вітчизни у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах України та насамперед в освітніх закладах Товариства Сприяння Обороні України.

Створення такої системи передбачає обов'язкову консолідацію діяльності всіх органів виконавчої влади, наукових і освітніх закладів, громадських організацій та об'єднань як в центрі, так і в регіонах.

Зусилля, спрямовані на оптимізацію та активацію діяльності щодо формування та розвитку у молодого покоління готовності до захисту Вітчизни, мають значно більше, ніж раніше, орієнтуватися на певні і достатньо специфічні інтереси різноманітних категорій учнівської молоді, виходячи з особливостей кожної з них. Сама ця діяльність набуває за своїм змістом дедалі більшої певності, визначеності у спрямуванні, чіткіше враховує місцеві, регіональні умови, події, що там відбуваються, задіяні регіональні сили та засоби. Форми цієї роботи стають втіленням нових підходів та принципів сучасної соціально-гуманітарної, особливо педагогічної науки, сприяють розвитку, збагаченню кожної особистості, її самореалізації як суб'єкта громадянського суспільства – громадянина – патріота – захисника Вітчизни.

На сьогодні слід терміново розвинути новітню дієву нормативно-правову базу створення державної системи підготовки громадян до військової служби. Необхідно розвивати цю базу надалі, вносячи зміни у всі законодавчі акти про військовий обов'язок та військову службу. Розробка та реалізація стратегії відродження та розвитку військово-патріотичного виховання, створення ефективно функціонуючої системи цієї діяльності в Україні через насамперед програмно-цільові методи та впровадження нових технологій – завдання високого рівня складності. За радянських часів в період максимального розвитку військово-патріотичного виховання лише в системі ДТСААФ активно функціонувало більше 160 державних та громадських організацій під керівництвом КППС. Останнім часом всі заклади ТСОУ перетворилися, у кращому випадку, в автошколи.

За наявних умов саме загальноосвітні та позашкільні навчальні заклади системи освіти та, перш за все, поновлені заклади ТСОУ можуть і мають взяти на себе головну роль та тягар відповідальності у вирішенні основних проблем і виконанні давно назрілих завдань в межах новостворюваної системи військово-патріотичного виховання української молоді.

Пріоритетна та визначальна роль Товариства Сприяння Обороні України у військово-патріотичному вихованні української молоді, підготовки її до захисту Вітчизни та військової служби аргументується сьогодні наступними позиціями:

- головне призначення ТСОУ визначене суттю понять патріотичного, військово-патріотичного виховання громадян та їх підготовки до захисту Вітчизни і військової служби і зберігає свою історичну послідовність, незважаючи на складності та перипетії пострадянського періоду;

- наявність необхідних та достатньо значних ресурсів для успішного виконання різних, у тому числі складних і комплексних завдань в галузі військово-патріотичного виховання значної частини української молоді з охопленням від кількох сотень тисяч до кількох мільйонів осіб у найближчій та середньотерміновій перспективі (розгалужена навчально-матеріальна, військово-технічна, спортивно-технічна, військово-спеціальна, професійно орієнтована база; професійно підготовлений кадровий склад; постійно поновлюване організаційно-методичне та інше забезпечення тощо);

- представницька різноманітна структура та масовість ТСОУ, що об'єднує республіканську, обласні, міські та районні, а також первинні організації, характеризує його як достатньо могутню самостійну і самодостатню систему, зокрема у функціональному відношенні;

- особливий (унікальний) статус ТСОУ як громадської державної організації, який забезпечує її відповідними можливостями і повноваженнями у вирішенні завдань військово-патріотичного виховання не лише на громадському, а й на державному рівні з урахуванням складностей співіснування і слабкої взаємодії соціальних і державних інститутів в сучасному українському соціумі.

Отже, ТСОУ має володіти всіма можливостями, щоб уже в найближчій перспективі, концентруючи свою діяльність на низці найбільш важливих напрямків у військово-патріотичному вихованні та підготовці молоді до військової служби, значно збільшити внесок у вирішення висунутих перед ним завдань і вийти на принципово новий рубіж лідерства в цій галузі у всеукраїнському масштабі.

Наступний крок – це розвиток і перетворення ТСОУ у центр військово-патріотичного виховання в країні, тобто консолідація, координація і забезпечення взаємодії основних суб'єктів цієї діяльності на нових принципах і механізмах функціонування єдиної державно-громадської системи.

Тим самим розширення завдань і поява нових можливостей ТСОУ, пов'язаних зі зміцненням військової організації і насамперед Збройних сил, підвищує його роль і значення як одного із важливих елементів системи національної безпеки країни, яка продовжує славні історичні традиції.

За оцінками не лише військових експертів, а й представників генерального штабу МЗС України, існуюча система військово-патріотичного виховання і підготовки молоді до військової служби не відповідає сучасним вимогам щодо забезпечення безпеки й обороноздатності держави і вимагає термінової модернізації. Наслідком скорочення терміну служби за призовом стало значне зниження рівня підготовленості стройових солдатів. І це негативно вплинуло на стан бойової готовності армії і флоту.

Донині в українському суспільстві не сформувалися концептуальне бачення вирішення проблеми військово-патріотичного виховання і підготовки молоді до захисту Вітчизни й військової служби, стратегія здійснення цієї діяльності в межах функціонування принципово нової системи, адаптованої відповідно до змінених умов.

Водночас за умови подальшого скорочення чисельності призовного контингенту без прийняття кардинальних заходів з підвищення якості військово-патріотичного виховання і допризовної підготовки (покращення стану здоров'я призовної молоді, розвитку масових видів спорту і створення сучасної системи військово-патріотичного виховання) виникла ситуація, коли потреби Збройних сил України задовольняються на мізерному рівні.

Тому вкрай важливо створити таку систему, яка б не лише містила в собі весь комплекс заходів з військово-патріотичного виховання, а й об'єднувала зусилля різних міністерств, відомств, громадських об'єднань на різних етапах цього процесу, починаючи з ігрових форм в дошкільних навчальних закладах, навчальних занять у початкових класах загальноосвітніх навчальних закладів і завершуючи військовою підготовкою за військово-навчальною спеціальністю в ТСОУ. Ці етапи мають бути взаємопов'язаними, а сама військово-патріотична робота має проводитися не лише цілеспрямовано, а й послідовно.

Вирішення завдання ґрунтовного та всеосяжного розгляду комплексу проблем в галузі військово-патріотичного виховання і підготовки молоді до військової служби вимагає глибокого вивчення і всебічного аналізу всіх змін, які відбуваються в українському суспільстві, тенденцій розвитку з урахуванням існуючих проблем. Непересічного значення набуває пошук та розробка принципово нових підходів до створення якісно інших основ військово-патріотичної роботи з молодим поколінням, враховуючи систему його цінностей, потреб та інтересів.

Корінні зміни стану справ у галузі військово-патріотичного виховання на краще передбачає значно ефективнішого використання потенціалу цієї діяльності. Мається на увазі насамперед створення необхідних умов для організації і здійснення військово-патріотичного виховання, що, у свою чергу, передбачає цілеспрямоване і комплексне вирішення наявних проблем за такими взаємопов'язаними напрямками: інформаційним, науково-методичним, правовим, координаційно-управлінським та іншими. Створення необхідних умов у межах нової системи військово-патріотичного виховання не потребує залучення значних додаткових засобів, у тому числі фінансових. Головне поле діяльності – це створення механізмів активізації та значного підвищення ефективності діяльності суб'єктів військово-патріотичного виховання, зокрема відповідних міністерств, відомств, органів (як вищої влади, так і більшості суб'єктів держави), організацій. Паралельно необхідно створити механізм постійної підтримки (забезпечення елементарних умов функціонування) діяльності існуючих військово-патріотичних об'єднань (клубів).

Цілком реальною є зміна спрямування діяльності низки некомерційних (громадських) організацій (профспілкових, культурних, творчих, наукових, спортивних тощо) в бік військово-патріотичного виховання. Насамперед це стосується молодіжних рухів, об'єднань (клубів) найрізноманітніших спрямувань, які більшою мірою здатні до пошуку нових, нетрадиційних форм, засобів, технологій у справі залучення допризовної молоді до участі в заходах військово-патріотичного спрямування, пов'язаних з підготовкою до захисту Вітчизни і військової служби. Нарешті, майже невикористаним резервом залишаються комерційні організації та структури, заможні приватні особи, здатні на певних умовах, з урахуванням їх інтересів, стати значним позабюджетним джерелом у наданні допомоги та підтримки військово-патріотичному вихованню молодого покоління країни.

Створення системи військово-патріотичного виховання на основі існуючих її елементів і шляхом формування нових, якісно інших, більш відповідних духу часу, особливостям, потребам та інтересам сучасної молоді, – це складний і тривалий процес. Його здійснення можливе лише на основі науково обґрунтованої, ретельно відпрацьованої і реально досяжної стратегії. Пропонуємо до розгляду Стратегію та Концепцію системи військово-патріотичного виховання молоді через Товариство Сприяння Обороні України. Її реалізація на найближчу перспективу (до 2020 року) має містити кілька основних етапів.

1. Початковий етап (2014–2015 рр.). Вирішення першочергових завдань в межах розробленої стратегії, аналізу вітчизняного та закордонного досвіду, створення наукової та інформаційної бази, вирішення низки питань з правового забезпечення військово-патріотичного виховання, створення і початок реалізації механізмів підвищення ефективності діяльності суб'єктів військово-патріотичного виховання, умов для розвитку інновацій, збільшення кількості військово-патріотичних об'єднань (клубів) і залучення до військово-патріотичного виховання нових молодіжних рухів, об'єднань, організацій і т. ін. Розробка тривалої всеукраїнської програми військово-патріотичного виховання.

2. Основний етап (2016–2018 рр.). Створення основ системи військово-патріотичного виховання України на базі ТСОУ за найважливішими напрямками цієї діяльності в процесі реалізації тривалої програми. Розробка чергової довготривалої програми.

3. Продовження основного етапу (2019–2020 рр.). Удосконалення основ системи військово-патріотичного виховання, особливо механізмів реалізації та розвитку нових напрямків, форм і технологій, спрямованих на підвищення ефективності цієї діяльності, виведення її на рівень пріоритетних у вихованні і самореалізації молоді в процесі виконання початкового етапу програми. Аналіз досягнення очікуваних результатів діяльності.

Реалізація цієї стратегії в Товаристві Сприяння Обороні України потребує від усіх її суб'єктів активного пошуку та використання нових форм і методів роботи за основними напрямками діяльності оборонного товариства, поряд з уже перевіреними і традиційними, такими як місячники оборонно-масової і військово-патріотичної роботи, Дні військової Слави, Дні ТСОУ, уроки Мужності, військово-польові збори та табори, військово-спортивні ігри, авто-мотопробіги, огляди-конкурси, виставки, фестивалі тощо.

Концептуальною основою діяльності ТСОУ, його ідеологією має стати робота з відродження таких базових понять, як ставлення до військової служби та військового обов'язку – священного обов'язку громадянина своєї Батьківщини. З цією метою розроблена новітня Концепція військово-патріотичного виховання молоді.

У межах цієї Концепції закладено понятійне і методологічне підґрунтя військово-патріотичного виховання в Україні. Основний зміст Концепції і система її заходів зумовлені цілою низкою чинників, пов'язаних із забезпеченням військової безпеки України, найважливішими тенденціями її розвитку, характером військового будівництва, особливо в галузі комплектування Збройних сил України, зокрема військових формувань та органів призовного контингенту, рівнем його готовності до виконання завдань в умовах військової та державної служби; об'єктивними вимогами, висунутими до рівня активності та ефективності виховання призовників, метою якого є формування та розвиток у кожній молодій особистості якостей і властивостей, що дають їй змогу успішно виконувати функції захисту Вітчизни.

Вирішення основних завдань в галузі військово-патріотичного виховання, значна активізація, зростання масштабів і підвищення ефективності цієї діяльності дозволить вирішити більшість назрілих проблем стосовно українських громадян, особливо молодого покоління, до того ж, не лише державного, військово-політичного, а й соціально-педагогічного, духовно-морального характеру.

Концепція військово-патріотичного виховання молоді у Товаристві Сприяння Обороні України

Концепція військово-патріотичного виховання молоді в Товаристві Сприяння Обороні України (далі – ТСОУ) на період до 2020 року.

Загальні положення

Концепція військово-патріотичного виховання молоді в ТСОУ визначає: місце і роль військово-патріотичного виховання громадян через ТСОУ в загальнодержавній системі підготовки громадян України до військової служби; цілі, завдання й основні напрямки діяльності ТСОУ з військово-патріотичного виховання громадян; основні напрямки взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування, Православною церквою Київського патріархату, іншими традиційними для України конфесіями, громадськими організаціями.

Концепція розроблена з метою розвитку всеукраїнської системи підготовки громадян до військової служби.

Правовою основою Концепції є Конституція України, Закон України „Про освіту“, Закон України „Про військовий обов’язок та військову службу“, Концепція патріотичного виховання молоді та інші нормативно-правові акти України.

Концепція є базовим документом з планування і розвитку системи військово-патріотичного виховання в ТСОУ на період до 2020 року. Вона має стати основою для конструктивної взаємодії органів державної влади, місцевого самоврядування та громадських організацій і об’єднань.

Актуальність розробки Концепції обумовлена: рішенням про побудову на основі ТСОУ загальнодержавної системи підготовки громадян України до військової служби; можливістю надання ТСОУ державного доручення з військово-патріотичного виховання громадян; необхідністю розробки науково обґрунтованих понять та визначень, основних організаційних та методичних положень, а також форм, напрямків і галузей військово-патріотичного виховання молоді структурами ТСОУ.

Концепція є методологічною основою для розробки Програми військово-патріотичного виховання і підготовки молоді до військової служби в ТСОУ, а також розроблюваних у відповідності з її вимогами і положеннями регіональних програм військово-патріотичного виховання і підготовки молоді до військової служби.

Концепція орієнтована на розвиток у молоді патріотичної свідомості, високої громадянськості, формування ставлення до захисту Вітчизни як священного обов’язку громадянина України.

Стан військово-патріотичного виховання молоді в Україні за сучасних умов і тенденції його розвитку

Військово-патріотичне виховання допризовної молоді, будучи невід’ємною складовою патріотичного виховання громадян України, являє собою розмаїту цілеспрямовану і скоординовану систему діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, громадських об’єднань та організацій з формування у молоді високої патріотичної свідомості, піднесеного почуття відданості своїй Вітчизні, готовності до її захисту як найважливішого конституційного обов’язку у відстоюванні національних інтересів України та забезпеченні її воєнної безпеки перед викликом зовнішніх та внутрішніх загроз.

У наш час у системі патріотичного виховання громадян України достатня увага надається розвитку духовності, моральності, громадянськості, прищепленню поваги до своєї історії, багатонаціональної культури та інших цінностей нашого суспільства.

Водночас існуюча система військово-патріотичного виховання громадян не забезпечує посталих перед країною завдань щодо формування у молоді обов’язку захисту Вітчизни як священного обов’язку громадянина України та позитивної мотивації до військової служби. У сучасних умовах саме військово-патріотичне виховання є одним із головних чинників виховання громадянськості, забезпечення воєнної безпеки та мобілізаційної готовності нації.

В Україні ще не склалася єдина система військово-патріотичного виховання громадян і підготовки молоді до служби у Збройних силах України. Наявні в українському законодавстві пільги та переваги для громадян, які належать до військово-патріотичних об’єднань, відсутні і не в змозі створити у молоді стійкої усвідомленої мотивації до проходження військової служби.

Однією з головних причин низької якості підготовки молодого поповнення, яке надходить до війська, залишається надзвичайно низький рівень морально-психологічного стану основної маси громадян, призваних на військову службу, що пов’язано з відсутністю усвідомленої мотивації до проходження військової служби. За останнє десятиріччя чисельність громадян, які ухилялися від призову на військову службу, дещо зменшилася, однак цей показник залишається високим.

Починаючи з першої половини 90-х років минулого сторіччя, в більшості державних інститутів освітньої, культурної, наукової та інших галузей взагалі не здійснюється військово-патріотичне виховання у зв’язку з відсутністю необхідних обсягів державної підтримки. З прийняттям державних програм з патріотичного та військово-патріотичного виховання громадян ситуація може виправитись. Події на сході України в 2014 р. підняли рівень патріотизму серед населення нашої держави, прагнення до захисту

держави і народу від сусіда-агресора, викликаних підйомом морально-духовних сил населення нашої країни.

На регіональних рівнях військово-патріотичним вихованням в межах реалізації програм патріотичного виховання, військово-спортивних ігор „Сокіл“ („Джура“) та „Зірниця“ займаються освітні органи та навчальні заклади місцевого самоврядування, керовані Міністерством освіти і науки України.

Аналіз обсягів їх фінансування засвідчує суттєві розбіжності підходів керівництва держави та місцевого самоврядування до проблеми військово-патріотичного виховання громадян і характеризує відповідний рівень ефективності діяльності учасників військово-патріотичного виховання в регіонах.

Окремі військово-патріотичні об'єднання (клуби) збереглися, адаптувалися до нових ринкових умов, але не мають єдиної скоординованої програми військово-патріотичного виховання, розподілені в регіонах України нерівномірно й охоплюють своєю діяльністю лише незначну кількість громадян України. Навчально-матеріальне та технічне забезпечення діяльності основних суб'єктів військово-патріотичного виховання – загальноосвітніх та позашкільних закладів освіти, військово-патріотичних клубів (об'єднань) – є незадовільним, підчас взагалі відсутнім, особливо в сільській місцевості.

Зі всієї колишньої розгалуженої організаційної системи військово-патріотичного виховання громадян України заклади ТСОУ перетворилися в автошколи без достатньої матеріально-технічної бази та кадрового ресурсу і не відповідають сучасним вимогам сприяння обороні України. Навчально-матеріальна база військово-патріотичного виховання цих структур була сформована у радянський період і знищена у роки незалежності.

За умови скорочення чисельності призовного контингенту, зміни його якісних характеристик (зменшення кількості громадян, які призивалися останнім часом до Збройних сил України), без створення новітньої системи військово-патріотичного виховання як складової всієї системи підготовки громадян України до військової служби сьогодні виникла ситуація, коли потреби Збройних сил виявилися незадоволеними, що виявилось однією з найбільш серйозних загроз національній безпеці країни.

Отже, існуюча сьогодні в Україні система військово-патріотичного виховання як найважливішої складової системи підготовки громадян до військової служби не відповідає сучасним вимогам щодо забезпечення безпеки й обороноздатності держави, формування у молоді усвідомленої мотивації до захисту Батьківщини як до вищої форми вияву громадянськості та патріотизму і потребує модернізації. Одним із головних напрямків цієї модернізації є створення на базі Товариства Сприяння Обороні України всеукраїнської системи підготовки громадян України до військової служби і однієї зі складових системи забезпечення національної та воєнної безпеки країни – нової загальноукраїнської системи військово-патріотичного виховання, не виключаючи школи.

ТСОУ як головний суб'єкт військово-патріотичного виховання допризовної молоді в Україні

У даний час ТСОУ має стати громадсько-державною організацією, для якої військово-патріотичне виховання громадян має бути визначеним як державне завдання. Спираючись на розгалужену всеукраїнську мережу первинних, місцевих і регіональних відділень, освітніх закладів, спортивно-технічних та аероклубів, а також створюваних на базі ТСОУ центрів військово-патріотичного виховання і підготовки до військової служби, ТСОУ має стати основним координатором діяльності суб'єктів військово-патріотичного виховання в Україні.

Пріоритетна і визначальна роль ТСОУ у військово-патріотичному вихованні української молоді має бути стверджуватися такими чинниками:

- створенням особливого статусу ТСОУ як основи всеукраїнської системи підготовки громадян України до військової служби, що дозволить поєднати ресурс державних і регіональних органів влади і місцевого самоврядування з потенціалом громадських організацій;
- участю в діяльності ТСОУ провідних міністерств, які відповідатимуть за військово-патріотичне виховання громадян (Міністерство оборони України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство молоді і спорту України), органів державної влади та місцевого самоврядування;

- покладенням на ТСОУ державного завдання з патріотичного (військово-патріотичного) виховання громадян, їх підготовки до захисту Вітчизни і військової служби, яке зберігає свою історичну спадковість протягом більш як вісімдесяти років;
- наявністю необхідних ресурсів для успішного виконання різних та різнопланових завдань у галузі військово-патріотичного виховання, охоплення ним більшості призовної молоді;
- розгалуженою організаційною структурою ТСОУ з обласними, місцевими і первинними відділеннями;
- наявністю розгалуженої всеукраїнської мережі освітніх закладів, спортивних клубів, секцій технічної творчості, радіосекцій і радіогуртків, які дозволяють розробляти і реалізовувати всеукраїнські, регіональні і місцеві освітні, спортивні та військово-патріотичні програми на території України;
- наявністю розгалуженої аеродромної і автодромної мережі, морських шкіл, дитячих флотилій (у тому числі й козачих), які б дозволили масово розвивати найпопулярніші серед молоді екстремальні види спорту як складової військово-патріотичного виховання і допризовної підготовки;
- створенням у всіх регіонах України спільно з органами влади та місцевого самоврядування центрів військово-патріотичного виховання і підготовки до військової служби;
- здатністю вирішувати не лише завдання військово-патріотичного виховання і підготовки молоді до військової служби, але й брати участь у вирішенні інших соціально вагомих проблем українського суспільства (боротьба з бездоглядністю, створення умов для соціалізації і самореалізації підлітків та юнаків, профілактика алкоголізму, наркоманії, дитячої злочинності та ін.) як всеукраїнський суб'єкт молодіжної політики України;
- наявністю джерел фінансування з державного, регіонального бюджетів, їх ефективного використання при жорсткому контролі за використанням коштів з боку органів державної влади та місцевого самоврядування України;
- наявністю власних засобів масової інформації, активним розвитком сучасних форм і методів комунікації у мережі Інтернет, яка дозволяє охоплювати значні об'єми молодіжної аудиторії.

Отже, ТСОУ має отримати всі можливості, щоб організувати свою діяльність з низки найважливіших напрямків військово-патріотичного виховання і підготовки молоді до військової служби, а також стати в перспективі методичним і координаційним центром всієї військово-патріотичної роботи в Україні.

Цілі, принципи, завдання і головні напрямки військово-патріотичного виховання молоді в ТСОУ на період до 2020 року

Цілями нової системи військово-патріотичного виховання громадян в ТСОУ є:

- формування у молоді допризовного віку моральної та психологічної готовності до захисту Вітчизни, вірності конституційному та військовому обов'язку в умовах мирного та воєнного стану, високої громадянської відповідальності;
- створення умов для комплектування Збройних сил України морально і психологічно підготованими громадянами, які володіють позитивною мотивацією до проходження військової служби;
- зменшення кількості громадян, які не відповідають вимогам військової служби та ухиляються від служби в армії у відповідності до вимог і параметрів, визначених існуючим законодавством України щодо підготовки громадян України до служби в Збройних силах на період до 2020 року.

Нова система військово-патріотичного виховання громадян України в ТСОУ має ґрунтуватися на наступних принципах:

- комплексність вирішення завдань з військово-патріотичного виховання громадян – заходи в цій галузі мають охоплювати всі напрямки (освіта, заняття спортом та технічною творчістю, підготовка за військово-обліковими спеціальностями);
- концентрація на пріоритетах – визначення найперспективніших та сучасних форм і методів військово-патріотичного виховання, які б дозволили найефективніше впливати на основну цільову групу ТСОУ – дітей та молодь у віці від 7 до 30–35 років;

- масовість – система військово-патріотичного виховання в ТСОУ має охоплювати більшість дітей та молоді України, починаючи зі шкільного віку, більшість осіб, звільнених в запас, а також значну частину громадян, які займаються спортом;

- системність – військово-патріотичне виховання в ТСОУ має будуватися на цілісній системі заходів, що поєднують потенціал державних органів влади та місцевого самоврядування, освітніх закладів всіх рівнів, спортивних та технічних організацій, громадських об'єднань, спрямованих на військово-патріотичне виховання і підготовку громадян України до військової служби;

- інноваційність – заходи і програми з військово-патріотичного виховання мають базуватися на сучасних технологіях і комунікаціях, здатних забезпечити максимальне і адресне охоплення населення України;

- диференційованість – військово-патріотичне виховання в ТСОУ має максимально ефективно впливати на різноманітні соціальні, національні і демографічні групи населення, виходячи зі специфіки певного регіону;

- координованість – ТСОУ має взяти на себе роль координатора діяльності більшості суб'єктів військово-патріотичного виховання на території України.

Основними завданнями військово-патріотичного виховання в ТСОУ є:

- створення на базі ТСОУ підґрунтя державної системи підготовки громадян України до військової служби всеукраїнської системи військово-патріотичного виховання громадян, об'єднання навколо ТСОУ на добровільній основі більшості військово-патріотичних дитячих та молодіжних об'єднань, секцій, клубів;

- створення спільно з Міністерством оборони України, Міністерством освіти і науки України, Міністерством молоді і спорту України, іншими міністерствами та відомствами, а також органами державної влади та місцевого самоврядування і козацькими громадськими організаціями центрів військово-патріотичного виховання і підготовки до військової служби у всіх регіонах України;

- розробка спільно з Міністерством оборони України, Міністерством освіти і науки України, Міністерством молоді і спорту України, іншими міністерствами і відомствами, а також органами державної влади та місцевого самоврядування і козацькими громадськими організаціями Програми військово-патріотичного виховання і підготовки молоді до військової служби в ТСОУ (на основі цієї Концепції), щорічних планів спільної роботи за цим напрямком;

- внесення спільно з Міністерством освіти і науки України в державні освітні стандарти закладів середньої (повної) загальної освіти, початкової професійної, середньої професійної та вищої професійної освіти змін стосовно підвищення якості військово-патріотичного виховання, у тому числі якості викладання в центрах військово-патріотичного виховання та допризовної підготовки, закладах освіти ТСОУ предмету „Основи безпеки життєдіяльності“;

- внесення змін в державні нормативно-правові акти (закони, нормативно-правові акти органів державної влади та місцевого самоврядування тощо) з метою удосконалення законодавчої бази діяльності ТСОУ в галузі військово-патріотичного виховання; удосконалення внутрішньої правової бази ТСОУ;

- організація взаємодії з Православною церквою Київського патріархату та іншими діючими в Україні традиційними конфесіями з метою поєднання зусиль з духовно-морального та військово-патріотичного виховання, відпрацювання єдиних підходів та освітніх програм для викладання в центрах військово-патріотичного виховання і підготовки до військової служби в освітніх закладах ТСОУ;

- організація взаємодії з політичними партіями та громадськими об'єднаннями (в тому числі – козацькими громадськими організаціями) як стратегічними партнерами і союзниками щодо розроблення спільних планів, заходів і проектів з військово-патріотичного виховання;

- організація взаємодії з комітетами батьків військовослужбовців (солдатських матерів), сімей загиблих, ветеранськими організаціями з метою створення системи сприяння молодій особистості у підготовці, службі в Збройних силах України і наступній адаптації до цивільного життя;

- видання та розповсюдження військово-патріотичної літератури, електронних та друкованих засобів масової інформації, що спеціалізуються на військово-патріотичній тематиці;
- створення на базі ТСОУ всеукраїнської мережі пошукових загонів;
- створення військово-патріотичних медіа-програм, активне використання можливостей Інтернету для роботи з молодіжною аудиторією;
- ініціювання наукових досліджень і наукових розробок в галузі військово-патріотичного виховання в ТСОУ, створення спеціалізованої науково-методичної ради з удосконалення форм і методів військово-патріотичного виховання в ТСОУ;
- впровадження в навчальний процес сучасних освітніх технологій, ігрових методів, поєднання заходів військово-патріотичного виховання із заняттями екстремальними військово-прикладними, авіаційними та технічними видами спорту.

Реалізація зазначених завдань дозволить сформувати у молоді допризовного віку моральну і психологічну готовність до захисту Вітчизни, вірність конституційному та воїнському обов'язку в умовах мирного і воєнного часу, високу громадянську відповідальність. Це дозволить забезпечити підтримку високого рівня морально-психологічного стану призовного контингенту, його міцної дисципліни та згуртованості, що сприяє постійній готовності до виконання завдань військової служби.

Інформаційне забезпечення реалізації Концепції

Інформаційне забезпечення реалізації Концепції передбачає використання показників державної статистики, підсумків перепису населення, початкового взяття громадян на військовий облік та призову їх на військову службу.

Особливого значення для інформаційного забезпечення реалізації Концепції, оцінювання ефективності та адресності проведених ТСОУ заходів військово-патріотичного спрямування мають показники соціологічних досліджень, контент-аналізу електронних та друкованих засобів масової інформації.

Необхідним є також створення єдиної всеукраїнської бази даних громадських організацій, які займаються військово-патріотичною діяльністю.

Забезпечувати інформаційну підтримку військово-патріотичного виховання в ТСОУ передбачається через:

- активне використання можливостей відповідних структур (прес-служб, відомчих ЗМІ та ін.) державних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування;
- розширення соціальної реклами в засобах масової інформації, на біл-бордах, стендах та ін.;
- видання книг, брошур, буклетів, газет та інших друкованих видань з питань військово-патріотичного виховання;
- участь у виставках, експозиціях, створення власного рухливого виставкового фонду;
- розширення мережі історичних, краєзнавчих та інших музеїв;
- виготовлення художніх та документальних кінофільмів на військово-патріотичну тематику;
- проведення щорічних конкурсів на кращий журналістський твір з військово-патріотичної тематики;
- розширення співробітництва зі всеукраїнськими та регіональними телеканалами з метою створення тематичних передач, присвячених питанням військово-патріотичного виховання та допризовної підготовки, просування інформації про військово-патріотичну діяльність в Україні на теле- та радіоканалах;
- збільшення присутності ТСОУ в мережі Інтернет, активного використання можливостей форумів, живих журналів, соціальних мереж, розміщення короткометражних роликів про військово-патріотичну діяльність на інформаційних порталах, сайтах тощо;
- збільшення кількості та тиражів журналів на військову тематику, створення у всіх структурах ТСОУ та навчальних закладах усіх рівнів музеїв, кімнат Бойової Слави, стендів з військово-патріотичного виховання;

- організація та участь в республіканських, регіональних та місцевих масових акціях з військово-патріотичного виховання, в тому числі – авіаперельоти, автопробіги, піші та лижні переходи;
- проведення по всій Україні військово-патріотичних ігор „Сокіл“ („Джура“) та „Зірниця“, відповідних змагань;
- розширення мережі тематичних військово-туристських маршрутів місцями Бойової Слави, спеціалізованих військово-спортивних таборів;
- організація взаємодії з виробниками комп'ютерних ігор з метою створення спеціалізованих ігор, присвячених допризовній підготовці, історії військово-патріотичного виховання в Україні;
- інших форм і методів інформаційного забезпечення.

Механізми реалізації Концепції

Реалізацію заходів Концепції передбачається здійснити шляхом:

- удосконалення законодавства України про військово-патріотичне виховання, оборону, про освіту, про військовий обов'язок та військову службу, ТСОУ, інших державних нормативно-правових актів;
- аналізу досвіду реалізації, внесення змін та удосконалення концепцій військово-патріотичного виховання інших країн світу;
- повноцінного відновлення діяльності ТСОУ та удосконалення правової бази його діяльності;
- визначення завдання військово-патріотичного виховання як одного з пріоритетів при щорічному плануванні державного та місцевих бюджетів;
- науково-методичного забезпечення роботи з військово-патріотичного виховання в Україні, розвитку наукових досліджень в цій галузі, введення, починаючи з 2015 р., державних та відомчих премій за кращі наукові розробки з військово-патріотичного виховання (кращий підручник, науковий посібник, краща інформаційна технологія тощо);
- постійного моніторингу (через всеукраїнські та регіональні соціологічні дослідження, роботи з призовниками, солдатами та їх батьками) морально-психологічного настрою ставлення до служби в Збройних силах України, створення в оновленому ТСОУ спільно з ветеранськими організаціями Громадської ради ТСОУ.

Основні етапи та очікувані результати реалізації Концепції

На початковому етапі (до кінця 2014 року) необхідно погодити Концепцію з усіма зацікавленими державними органами виконавчої влади, затвердити Концепцію.

Передбачається розробка новітньої Програми військово-патріотичного виховання і підготовки молоді до військової служби в Збройних силах України.

Спільно з державними органами влади та місцевого самоврядування передбачається розробити типові регіональні програми військово-патріотичного виховання і підготовки молоді до військової служби, в яких мають бути враховані вимоги щодо регіонів з питань організації підготовки до військової служби. При розробці зазначених програм першочергову увагу слід приділити найгострішим проблемам стану роботи з військово-патріотичного виховання в ТСОУ та навчальних закладах, характерним для даного регіону. Слід узгодити ці програми з органами державної влади та місцевого самоврядування.

З 2015 р. необхідно розпочати роботу із розробки нормативів (типових проєктів) розміщення наочної агітації в освітніх закладах ТСОУ та загальноосвітніх, позашкільних, середніх спеціальних та вищих навчальних закладах України, виготовлення спільно із засобами масової інформації тематичних передач з військово-патріотичної тематики, видання навчально-методичного посібника про світовий та український досвід організації військово-патріотичного виховання.

Слід розробити Положення про центри військово-патріотичного виховання та підготовки до військової служби, розпочати роботу з формування таких центрів обласних рівнів.

У системі Інтернет розгорнути активну роботу із залучення молоді до діяльності ТСОУ з використанням сучасних інтернет-технологій та комунікацій.

До кінця 2015 р. необхідно сформувати Громадську раду ТСОУ.

У межах роботи з пошуку нових форм і методів роботи з військово-патріотичного виховання до кінця 2014–2015 навчального року провести роботу із загальноосвітніми, позашкільними, середніми спеціальними та вищими навчальними закладами щодо активного залучення учнівської молоді до діяльності ТСОУ з військово-патріотичного виховання.

Спільно з Православною церквою Київського патріархату та іншими традиційними конфесіями визначити основні напрямки взаємодії з ТСОУ.

Спільно з політичними партіями та громадськими організаціями укласти Угоду про взаємодію, визначити плани та основні напрямки спільної діяльності, розробити проект про роботу з так званою „важкою молоддю“ тощо.

Створити прес-центр із залученням журналістів, які спеціалізуються на питаннях військово-патріотичного виховання та допризовної підготовки молоді.

На другому етапі (2016–2018 рр.) продовжити здійснення заходів з військово-патріотичного виховання.

За результатами реалізації другого етапу передбачається до кінця 2018 року:

- законодавчо закріпити статус ТСОУ як головного суб'єкта військово-патріотичного виховання молоді шляхом внесення відповідних змін у законодавчу базу України;

- розробити пілотні проекти створення у всіх регіонах України на місцевому рівні центрів військово-патріотичного виховання та підготовки молоді до військової служби;

- охопити діяльністю ТСОУ з військово-патріотичного виховання більшу частину навчальних закладів;

- об'єднати навколо ТСОУ більшу частину громадських організацій, що займаються військово-патріотичним вихованням молоді, виробити організаційно-правові схеми їх взаємодії з ТСОУ;

- створити на базі ТСОУ всеукраїнську мережу пошукових загонів;
- сформувавати мережу музеїв, у тому числі в усіх навчальних закладах України;
- створити в ТСОУ власні радіостанцію та телестудію;
- затвердити спільно з регіональними органами державної влади та місцевого самоврядування регіональні програми військово-патріотичного виховання і підготовки молоді до військової служби;

- розширити присутність ТСОУ в мережі Інтернет;
- сформувавати в ТСОУ наукову і навчально-методологічну базу з військово-патріотичного виховання молоді;

- завершити роботу зі створення всеукраїнської мережі центрів військово-патріотичного виховання і підготовки до військової служби.

На третьому етапі (2019–2020 рр.) передбачається завершити створення на базі ТСОУ всеукраїнської системи військово-патріотичного виховання громадян з масовим охопленням дітей і молоді у віці 10–35 років.

Основний зміст та послідовність визначення результатів Концепції містить в собі наступні моменти:

- складання короткого плану аналізу стану військово-патріотичного виховання молоді та його результатів, розробку методичних матеріалів і документів для його здійснення, визначення переліку його найважливіших напрямків, найзначніших заходів і проблем, які необхідно ретельно дослідити;

- збирання інформації про стан військово-патріотичного виховання молоді і його результати, про ефективність вживаних заходів, про участь в них як організаторів, так і різних категорій дітей та молоді;

- аналіз ефективності роботи безпосередніх організаторів військово-патріотичного виховання, виконання ними окремих завдань, певних функціональних обов'язків тощо;

- аналіз і оцінка дієвості військово-патріотичного виховання з різними категоріями, групами молоді. При цьому визначаються як кількісні (кількість заходів, рівень охоплення учасників, класифікація заходів за видами та ін.), так і якісні показники

(ефективність заходів, зміна ситуації після їх проведення, заходи, здатні продукувати найбільш формуючий, інформаційний, мобілізуючий вплив);

- визначення висновків про стан військово-патріотичного виховання молоді і його оцінка, формулювання певних завдань та заходів з його подальшого покращення.

У них віддзеркалюються:

- загальна оцінка стану військово-патріотичного виховання молоді і досягнутих результатів, їх порівняння з попереднім періодом (краще, гірше);

- рівень відповідності проведеної роботи висунутим вимогам, вирішуваним завданням, наявним можливостям; передові і відстаючі у підготовці і проведенні основних заходів; невикористані можливості, засоби, упущення, недоліки і т. ін.; першочергові завдання, на виконання яких необхідно зосередити основні зусилля.

Керівництво військово-патріотичним вихованням в ТСОУ

Керівництво процесами військово-патріотичного виховання в ТСОУ з боку держави здійснюється органами державної влади і місцевого самоврядування – через регіональні та місцеві ради відповідних відділень ТСОУ.

Загальне керівництво та загальний контроль за всією діяльністю ТСОУ з військово-патріотичного виховання здійснює голова ТСОУ.

Голова ТСОУ надає одному зі своїх заступників повноваження для організації роботи з військово-патріотичного виховання і визначає відповідний структурний підрозділ в апараті Центральної ради ТСОУ.

Заступник голови ТСОУ, уповноважений на організаційну роботу з військово-патріотичного виховання, відповідає також за роботу щодо створення та функціонування центрів військово-патріотичного виховання і підготовки до військової служби.

На регіональному та місцевому рівнях керівництво і контроль за діяльністю регіонального (місцевого) відділення ТСОУ з військово-патріотичного виховання здійснює керівник регіонального (місцевого) відділення, який надає одному із заступників повноваження щодо організації роботи з військово-патріотичного виховання і визначає відповідний структурний підрозділ в регіональному (місцевому) відділенні ТСОУ.

Джерела фінансування заходів Концепції

Для вирішення завдань, висунутих Концепцією, передбачається забезпечення послідовного та стабільного збільшення витрат на підтримку заходів ТСОУ з військово-патріотичного виховання, у тому числі створюваних центрів військово-патріотичного виховання і підготовки до військової служби.

Фінансування витрат має здійснюватися за рахунок коштів державного, місцевого бюджетів та інших позабюджетних джерел.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Біля витоків сутності особистості / І. Д. Бех // Шлях освіти. – 1999. – № 2. – С. 10–14.
2. Бех І. Д. Духовні цінності в розвитку особистості // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 124–134.
3. Бех І. Д. Наукове розуміння особистості як основа ефективності виховного процесу // Початкова школа. – 1998. – №1. – С. 2–7.
4. Бойові мистецтва України: наук.-практ. зб. за матер. Всеукраїнської конференції. – К. : МАУП, 2005. – 378 с.
5. Івашковський В. В. Педагогічні основи формування готовності старшокласників до служби в Збройних Силах України : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. : 13.00.07 „Теорія і методика виховання“ / Івашковський Віталій Володимирович. – К., 2002. – 179 с.
6. Івашковський В. В. Служи народу України / В. В. Івашковський : метод. реком. – К. : ЦТДЮК, 2000. – 21 с.
7. Каюков В. І. Виховуємо патріотів України / В. І. Каюков. – Кіровоград, 1997. – 198 с.
8. Кононенко П. П. Освіта ХХІ століття: філософія родинності / П. П. Кононенко, Т. П. Кононенко. – К. : Артєк, 2001. – 240 с.
9. Чорна К. Громадянське виховання – нагальна потреба України / К. Чорна // Освіта України. – 2000. – 20 грудня. – С. 5.

REFERENCES

1. Bekh, I. D. (1999). Bilia vytokiv sutnosti osobystosti [Near the origins of personality essence]. *Shliakh osvity [Way education]*, 2, 10–14.
2. Bekh, I. D. (1997). *Dukhovni tsinnosti v rozvytku osobystosti [Spiritual values of personality]. Pedagogika i psykhologhiia [Pedagogics and Psychology]*, 1, 124–134.
3. Bekh, I. D. (1998). *Naukove rozuminnia osobystosti yak osnova efektyvnosti vykhovnoho protsesu [Scientific understanding of personality as the basis of efficiency of the educational process]. Pochatkova shkola [Elementary School]*, 1, 2–7.
4. *Boiovi mystetstva Ukrainy* (2005). [Martial arts of Ukraine]. Proceedings of conference. Kyiv: MAUP.
5. Ivashkovskiy, V. V. (2002). *Pedahihichni osnovy formuvannia hotovnosti starshoklasnykiv do sluzhby v Zbroinykh Sylakh Ukrainy [Pedagogical foundations of forming senior students' readiness to serve in Military Forces of Ukraine].* (Candidate dissertation, Kyiv).
6. Ivashkovskiy, V. V. (2000). *Sluzhy narodu Ukrainy [Serve to the people of Ukraine].* Kyiv: TSTDIUK.
7. Kaiukov, V. I. (1997). *Vykhovuiemo patriotiv Ukrainy [Educating patriots of Ukraine].* Kirovohrad.
8. Kononenko, P. P., & Kononenko, T. P. (2003). *Osvita XXI stolittia: filozofia rodynnosti [Education of XXI century: family-oriented philosophy].* Kyiv: Artek.
9. Chorna, K. I. (2000). *Hromadianske vykhovannia – nahalna potreba Ukrainy [Civic education is an urgent need for Ukraine].* *Osvita Ukrainy*, December 20, 5.

Віталій Івашковський.

Концепція військово-патріотичного виховання молоді України в Товаристві Сприяння Обороні України (проект).

Запропонована концепція являє собою сучасне розуміння військово-патріотичного виховання як одного з пріоритетних напрямків діяльності державних інститутів в умовах глобалізації суспільства, Збройних сил України, інших військових формувань і органів через Товариство Сприяння Обороні України. Концепція військово-патріотичного виховання молоді України в Товаристві Сприяння Обороні України (проект) на період до 2020 року має такі розділи: вступ, загальні положення, стратегія військово-патріотичного виховання молоді України, стан військово-патріотичного виховання молоді в Україні за сучасних умов і тенденції його розвитку, ТСОУ як головний суб'єкт військово-патріотичного виховання допризовної молоді в Україні, цілі, принципи, завдання і головні напрямки військово-патріотичного виховання молоді в ТСОУ на період до 2020 року, інформаційне забезпечення реалізації Концепції, механізми реалізації Концепції, основні етапи та очікувані результати реалізації Концепції, керівництво військово-патріотичним вихованням в ТСОУ, джерела фінансування заходів Концепції. Зміст Концепції розкривається через викладення сукупності основних ідей, положень, які визначають спрямування, характер та інші компоненти виховання патріотизму, готовності до гідного служіння Вітчизні в українській молоді за сучасних умов. При цьому враховується досвід та досягнення минулого, реалії та проблеми сьогодення, тенденції розвитку найважливіших галузей нашого життя, можливості відродження ТСОУ.

Ключові слова: Україна, військово-патріотичне виховання, концепція (проект) на період до 2020 року, розділи концепції, Товариство Сприяння Обороні України, молодь, громадянськість, патріотизм, суспільство, соціальне буття, глобалізація, військові формування, виховання патріотизму, вступ, стратегія, цілі, принципи, завдання, механізми реалізації Концепції, основні етапи, джерела фінансування, очікувані результати.

Vitaliy Ivashkovskiy.

The concept of a military-patriotic education of youth in Ukraine within the project of the Association of Assistance to Ukraine Defence.

Institute of Problems on Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Berlynskooho Str. 9, Kyiv, Ukraine).

The proposed concept is a modern understanding of military-patriotic education as one of the priorities of the state institutions in a globalized society, the Armed Forces of Ukraine and other military formations and organs through the Association of Assistance to Ukraine Defence. The concept of military-patriotic education of youth in Ukraine for the period until 2020 has the following sections: implementation, general provisions, the strategy of military-patriotic education of the youth in Ukraine, the state of military-patriotic education of youth in Ukraine in the current situation and trends of its development, Association as the main entity of military-patriotic education of pre-conscription youth in Ukraine, objectives, principles and the main directions of military-patriotic education of youth in the Association for the period until 2020, informational realisation of the Concept, the Concept implementation mechanisms, milestones and expected results of the Concept, the management of military-patriotic education in the Association, sources of funding. The contents of the Concept revealed through the presentation of the basic ideas set in provisions, which determine the direction, character and other components of education of patriotism, readiness to service and defend Motherland among Ukrainian youth in modern conditions. This takes into account the experience and achievements of the past, as well as today's realities and problems, the trend of the most important areas of our life, the possibility of the Association development.

Key words: *Ukraine, military-patriotic education concept for the period until 2020, sections of the concept, Association of Assistance to Ukraine Defence, youth, citizenship, patriotism, community, social life, globalization, military units, education of patriotism, implementation, strategy, objectives, principles, implementation mechanisms of the Concept, milestones, funding sources, expected results.*

Віталій Івашковський.

Концепція військово-патриотического виховання молодіж України в Обществі Содействия Обороне України (проект).

Предложенная концепция представляет собой современное понимание военно-патриотического воспитания как одного из приоритетных направлений деятельности государственных институтов в условиях глобализации общества, Вооруженных сил Украины, других воинских формирований и органов через Общество Содействия Обороне Украины. Концепция военно-патриотического воспитания молодежи Украины в Обществі Содействия Обороне України (проект) на период до 2020 года имеет следующие разделы: введение, общие положения, стратегия военно-патриотического воспитания молодежи Украины, состояние военно-патриотического воспитания молодежи в Украине в современных условиях и тенденции его развития, ОСОУ как главный субъект военно-патриотического воспитания допризывной молодежи в Украине, цели, принципы, задачи и главные направления военно-патриотического воспитания молодежи в ОСОУ на период до 2020 года, информационное обеспечение реализации Концепции, механизмы реализации Концепции, основные этапы и ожидаемые результаты реализации Концепции, руководство военно-патриотическим воспитанием в ОСОУ, источники финансирования мероприятий Концепции. Содержание Концепции раскрывается посредством изложения совокупности основных идей, положений, определяющих направленность, характер и другие компоненты воспитания патриотизма, готовности к достойному служению Отечеству в украинской молодежи в современных условиях. При этом учитывается опыт и достижения прошлого, реалии и проблемы сегодняшнего дня, тенденции развития важнейших отраслей нашей жизни, возможности возрождения ОСОУ.

Ключевые слова: *Украина, военно-патриотическое воспитание, концепция (проект) на период до 2020 года, разделы концепции, Общество Содействия Обороне України, молодежь, гражданственность, патриотизм, общество, социальное бытие, глобализация, военные формирования, воспитания патриотизма, вступление, стратегия, цели, принципы, задачи, механизмы реализации Концепции, основные этапы, источники финансирования, ожидаемые результаты.*